

Ongeveer twee jaar geleden, in mei 2007, lanceerde het kabinet de Strategie Nationale Veiligheid. We hebben nu twee ronden van scenarioanalyse en risicobeoordeling en productie van een risicodiagram achter de rug – tijd om er eens kritisch naar te kijken.

De Nationale Risico Beoordeling – **kritische evaluatie** met positief perspectief

Kanttekeningen bij de scenario's

In de twee ronden is het aantal scenario's uitgebreid van dertien naar 33, waarmee al een grote diversiteit aan thema's in de analyse wordt meegenomen. Er zijn echter meer thema's en dus risicotypen denkbaar: op het gebied van sluipende processen, bijvoorbeeld, of zelfs aantasting van (onvervangbaar) cultureel erfgoed. Algemener gesteld, het is belangrijk om in een volgende ronde de aandacht meer te richten op "out-of-the-box" scenario's en daarmee te trachten ook het onbekende en het ondenkbare te vangen. Gebleken is dat het moeilijk is om goede scenario's te schrijven. Dat heeft te maken met de dosering van relevante en onderbouwde informatie en keuzen in de ernst van het incident en zijn gevolgen. Vooral waar het gaat om kwalitatieve informatie, is de onzekerheid over aard en omvang groot. Het bewaken van de consistentie tussen de scenariobeoordelingen blijkt daardoor een hele opgave.

Kanttekeningen bij de risicobeoordelingsmethode

Het mechanisme om de scenario's op de tien impactcriteria te "scoren", bestaat uit een aantal stappen om uiteindelijk op een uniforme waarderingschaal uit te komen. Daarbij wordt van indicatoren gebruik gemaakt die niet altijd goed werden geïnterpreteerd. Dat heeft ertoe geleid om het scoringsmechanisme voor twee impactcriteria drastisch te herzien.

Omdat de Ausgangssituatie van een gelijke weging van alle tien impactcriteria niet conform de verschillende waardeverdelingen is die verschillende mensen nu eenmaal hebben, zijn vier wegingsprofielen gebruikt voor de optelling van de deelscores op de criteria. Bezien zal worden hoe deze profielen beter kunnen aansluiten bij de verschillende perspectieven die Nederlanders hebben op risicotypen en hun gevolgen.

Er is tot nu toe veel inspanning gestoken in een uitgebreide gevoeligheidsanalyse. Daarbij wordt onderzocht of onder- en bovengrenzen voor de scores (wegens onzekerheid over de precieze impact en waarschijnlijkheid), of de verschillende

wegingsprofielen van de impactcriteria, of zelfs ook de manieren om kwalitatieve oordelen te kwantificeren en de scores tot een eindwaarde te aggregeren, gevolgen hebben voor de positionering van de scenario's in het risicodiagram. Dat bleek nogal mee te vallen; de resultaten waren tamelijk robuust. Maar de informatie uit de gevoeligheidsanalyse werd in de vervolgstap van de capaciteitenanalyse en agendering eigenlijk nauwelijks gebruikt, misschien wel door de complexiteit ervan. Dat heeft geleid tot het voornemen om die analyse bescheidener op te zetten.

Kanttekeningen bij de toepassing

De focusseringskracht van het risicodiagram is tot nu toe tegengevallen. Dat komt wellicht doordat het aantal scenario's zodanig is dat ze nog steeds alle kunnen worden geanalyseerd. Toch zien we al voorbeelden van de wijze waarop de positionering van scenario's tot een prioriteitstelling kan leiden bij de capaciteitenanalyse. Daarbij is goede communicatie over de juiste interpretatie van het diagram een "must".

De onderlinge relatie tussen risico- en capaciteitenanalyse moet verder worden versterkt; het is immers van belang om na te gaan of een investering in specifieke capaciteiten ook "zoden aan de dijk" zet, dat wil zeggen of er inderdaad daardoor sprake zal zijn van een risicoreductie.

Al met al heeft de overheid een krachtig instrument om prioriteiten voor de beleidsagenda te bepalen op basis van onderbouwde risico-overwegingen. De betrokken kennisinstiteiten hebben vanuit hun expertise methodische en inhoudelijke bijdragen geleverd die maatschappelijk relevant zijn. Naast de intellectuele uitdaging, is ook dat een bevredigende constatering.

*Namens de Werkgroep Nationale Risicobeoordeling,
drs. Diederik J.D. Wijnmalen,
TNO Defensie en Veiligheid, Den Haag*